Formele discriminării și combaterea fenomenului în școală

Profesor învățământ primar Antohe Gina
Școala Gimnazială nr. 28 Galați

Discriminarea reprezintă o diferenţiere favorabilă sau nefavorabilă, un prejudiciu adus unei persoane sau unui grup de persoane şi se produce la adresa individului sau a grupurilor. Este condiţionată atât de factori subiectivi, cât şi de factori obiectivi, este dependentă de indiciile relevante pentru persoana care discriminează cât şi de modelele acesteia, reprezintă un efect mai mult sau mai puţin direct al împărţirii societăţii în grupări antagoniste (discriminarea socială).

Efectele discriminării pot fi grupate în două mari categorii pentru a fi mai uşor asimilate: *efecte asupra persoanei* şi *efecte asupra grupului*, fiecare dintre acestea având subcategoriile proprii, inclusiv efecte pozitive şi negative. Nu trebuie neglijate nici efectele asupra societăţii. Conceptul de stereotip, una din noțiunile psihologii sociale cele mai vehiculate de marele public, ar putea fi definit cel mai simplu ca "o reprezentare mentală a unui grup social şi a membrilor acestuia. Stereotipurile reprezintă seturi de trăsături atribuite membrilor unui grup social. În general indivizii dezvoltă mai puternic stereotipuri negative referitoare la alte grupuri decât la cele din care el face parte. Stereotipurile reprezintă componenta cognitivă a prejudecăţilor. Prejudecăţile sunt un fel de date emoţionale dobândite de la cele mai fragede vârste, făcând ca aceste reacţii să fie foarte greu de eradicat în întregime chiar în cazul persoanelor care îşi dau seama că greşesc gândind astfel. "Emoţia care însoţeşte prejudecata se formează în copilărie, când convingerile sunt folosite pentru a justifica ceea ce urmează. Ulterior, în viaţa pot să-ţi doreşti să-ţi schimbi prejudecăţile, dar este mai uşor să-ţi schimbi convingerile intelectuale decât sentimentele profunde" – spune Thomas Pettigrew, psiholog care a studiat zeci de ani prejudecăţile. Ţintele ostilităţii şi victimele prejudecăţilor variază de la o societate la alta şi de la o cultură la alta. Formele discriminării depind de subiect şi context. Acestea sunt:

- **Discriminarea directă** survine când o persoană beneficiază de un tratament mai puţin favorabil decât o altă persoană care a fost, este sau ar putea fi într-o situaţie comparabilă, pe baza oricărui criteriu de discriminare prevăzut de legislaţia în vigoare.
- **Discriminarea indirectă** survine atunci când o prevedere, un criteriu, o practică aparent neutră dezavantajează anumite persoane, pe baza criteriilor prevăzute de legislaţia în vigoare, cu excepţia cazurilor în care aceste prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere acelui scop sunt adecvate şi necesare.
- **Discriminarea multiplă** apare atunci când o persoană sau un grup de persoane sunt tratate diferenţiat, într-o situaţie egală, pe baza a două sau a mai multor criterii de discriminare, cumulativ.

Formele de discriminare se conturează după situaţia prin care un grup sau o persoană este tratată diferit de ceilalţi din cauză că aceştia fac parte dintr-un grup social sau categorie distinctă privind: rasa, etnia, religia, sexul, vârsta sau handicapurile.

În România formele de discriminare pregnant resimţite sunt:

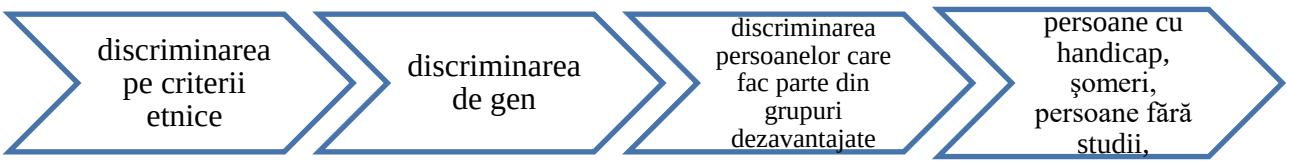

În şcoală, **segregarea** este o formă gravă de discriminare. În cadrul sistemului educaţional, cu excepţia şcolilor/claselor cu predarea tuturor disciplinelor în limba rromani, segregarea constă în separarea fizică, intenţionată sau neintenţionată, a copiilor rromi de restul copiilor în şcoli, clase, clădiri şi alte facilităţi, astfel încât numărul copiilor rromi faţă de cei nerromi este disproporţionat de mare în raport cu procentul pe care copiii rromi de vârstă şcolară îl reprezintă din totalul populaţiei de vârstă şcolară în respectiva unitate administrativ teritorială.

Segregarea are drept consecinţă accesul inegal al copiilor la o educaţie de calitate. Separarea în grădiniţe şi şcoli conduce invariabil la o calitate a educaţiei inferioară celei oferite în grupele, clasele sau şcolile cu o altă majoritate etnică a populaţiei şcolare. Menţinerea separării în educaţie pe criterii etnice are efecte negative atât pentru rromi cât şi pentru societatea românească în ansamblu.

În şcolile cu populaţie formată preponderent din rromi sau în clasele formate numai din elevi rromi s-au identificat următoarele caracteristici: menţinerea prejudecăţilor la nivelul populaţiei majoritare şi al rromilor, sentimentul de inferioritate la copiii rromi, număr insuficient al cadrelor didactice calificate, fluctuaţia cadrelor didactice, incapacitatea de a pregăti elevii la un nivel care să asigure succesul şcolar, rata ridicată a neşcolarizării şi a abandonului şcolar etc. Pe de altă parte, este cunoscut şi demonstrat că includerea copiilor în clase mixte din punct de vedere etnic şi cultural contribuie la cunoaşterea şi acceptarea diferenţelor etnice şi culturale, la toleranţă şi, totodată, favorizează succesul şcolar.

Combaterea fenomenului discriminării în şcoală nu se poate realiza unidirecţional şi discontinuu. Este un proces lung în care sunt angrenaţi nu doar factorii educaţionali, ci mai ales cei sociali, instituţionali.

Promovarea principiilor şcolii incluzive – o şcoală interculturală, deschisă tuturor, cu un curriculum care reprezintă diversitatea culturală a populaţiei, în care fiecare copil beneficiază de acces egal la o educaţie de calitate, reprezintă o cale reală de combatere a discriminării în mediul şcolar. Este un proces de coordonare a unor forţe şi factori de decizie şi implementare care pot asigura premize pentru materializarea principiilor democratice, de incluziune şi integrare. Exemple de măsuri sau acțiuni efective ce pot fi aplicate pentru asigurarea respectării principiului nediscriminării în sistemul de educație:

- Utilizarea recrutării și selecției nediscriminatorie a elevilor, indiferent de naționalitatea, etnia, rasa, etc, acestora la formarea claselor;
- Utilizarea evaluării corectă a rezultatelor elevilor;
- Dezvoltarea și aplicarea de coduri de conduită pentru profesori, personal și elevi, inclusiv o politică de toleranță zero față de hărțuirea și abuzul fizic sau verbal asupra elevilor, profesorilor sau personalului de către orice alt elev, profesor sau personal, inclusiv directori sau personal administrativ și tehnic.
- Angajarea pentru incluziunea în școală, inclusiv având săli de clasă și toalete accesibile și abordarea atitudinilor negative față de persoanele marginalizate;
- Promovarea participării active a tuturor elevilor, indiferent de apartenența sau caracteristicile acestora, în procesele de luare a deciziilor din școli și instituții de formare a profesorilor.
- Revizuirea curriculumului, manualelor și a altor materiale de învățare, a ghidurilor profesorilor pentru a lua în considerare modul în care genul, dizabilitățile, existența unei boli cronice, statutul social și alte aspecte relevante pentru echitate și incluziune sunt abordate și incluse în întregul curriculum;

- Instruirea tuturor elevilor în sprijinul de la egal la egal pentru a lupta împotriva inegalităților, stereotipurilor și prejudecăților, cum ar fi inițiativele împotriva violenței și incluziunea persoanelor cu dizabilități;
- Încurajarea instituirea de burse pentru copiii provenind din medii vulnerabile sau aflați la risc de excluziune;
- Căutarea de finanțare pentru a avea o sursă adecvată de materiale de predare și de învățare și pentru a dezvolta materiale didactice noi;
- Căutarea de finanțare pentru modernizarea școlilor și instituțiilor de formare a profesorilor;
- Împărtășirea informațiilor în cadrul comunităților dumneavoastră despre: importanța educării nediscriminatorii, a eliminării hărțuirii și a abuzului fizic sau verbal între copii;
- Crearea de proiecte participative care să implice școlile și instituțiile de învățământ locale, elevii, profesorii, administrațiile, asociațiile de părinți-profesori și comunitatea în general în dezvoltarea soluțiilor locale pentru conșientizarea importanței combaterii discriminării în educație;

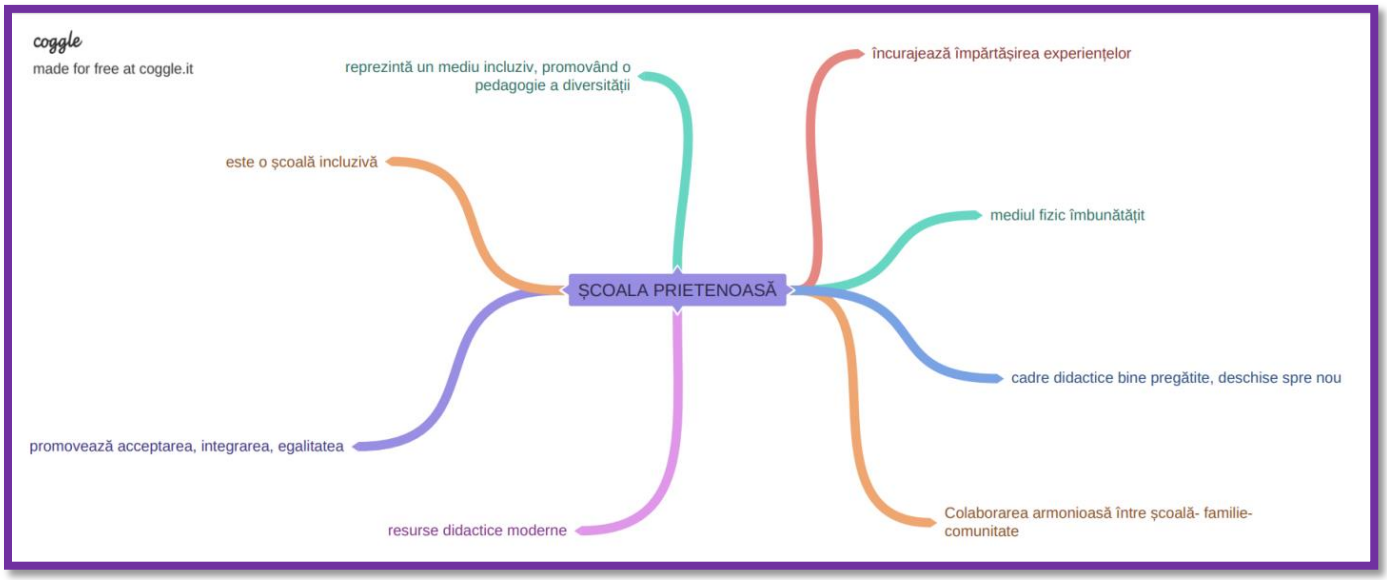

Bibliografie:

1. Institutul Național pentru combaterea Discriminării, Institutul pentru Politici Publice București, „Combaterea discriminării în clasă”, ghid practic pentru profesori. https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/11/Ghid-practic-pentru-profesori.pdf
2. Suport de curs PROF IV- Coaching în procesul de predare-învățare-evaluare în context blended-learning acreditat prin OME nr. 4740/19.08.2022

https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2022/11/Ghid-practic-pentru-profesori.pdf